

Белоусов Я.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри технологій легкої промисловості,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5830-7553>*

Bielousov Yaroslav

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

РОЗРОБКА ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНИМ УПРАВЛІННЯМ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

DEVELOPMENT OF PROMISING DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF METHODS FOR ASSESSING THE EFFECTIVE MANAGEMENT OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Анотація. В статті виявлено передумови формування перспективних напрямів оцінки показників ефективності економічного розвитку регіону на основі його інноваційного потенціалу. Доведено, що перспективні інструменти оцінки ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу визначаються розвитком способів його використання та інтенсифікації. Розроблено перспективні напрями розвитку інструментарію оцінювання інноваційного потенціалу регіону на підставі організаційних та вартісних інструментів. На основі цифрових технологій автором пропонується створення цифрових проектів управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу. У цій пропозиції інноваційний потенціал подано у вигляді проекту, реалізація якого потребує управління з певним ступенем ефективності. У цьому контексті оцінки ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу регіону автором пропонується створення інноваційних центрів компетенцій.

Ключові слова: інноваційний потенціал, економічний розвиток, перспективні напрями, цифрові технології, оцінювання.

Постановка проблеми. Зважаючи на зміну парадигми структурного стану та розвитку показників і характеристик економічних мезосистем з теорій глобалізації на локалізаційні напрями необхідне формування обґрунтованих принципів і концепції ефективності управління економічного розвитку регіону на основі його

інноваційного потенціалу у нових умовах – умовах локалізації. Ці обставини викликають необхідність формування ефективного розвитку національних економічних мезосистем у рамках нової державної економічної політики за рахунок нової стратегії формування та реалізації інноваційного потенціалу регіону, а також методології оцінки прогнозування його розвитку.

Активний вплив геополітичних чинників на регіону, зокрема це пандемії, протистояння російській агресії, викликають необхідність виявлення залежності процесів управління та ефективності використання інноваційного потенціалу від ступеня локалізації економічних систем. Наслідком цього виступає інтенсивність зміни технологічних укладів, яка обґрунтовує створення теоретико-методичних концепцій ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу регіону.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Проблеми розробки стратегії економічного розвитку регіонів досліджували такі вчені: Г. І. Башнянин, М. П. Бутко, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, Б. М. Данилишин, М. І. Долішній, Я. А. Жаліло, І. О. Іртищева, В. П. Мікловда, Г. Л. Монастирський, Б. Я. Панасюк, І. Р. Михасюк, С. М. Панчишин, Л. М. Шабліста, Б. О. Язлюк, Л. І. Яковенко та ін. Аналіз наукових джерел дозволяє дійти висновку, що в даний час стратегічне управління економічним розвитком регіонів набуває актуальності для

розвитку країни в цілому, адже входження України до Європейського Союзу зумовлює стратегічне управління регіоном. Проте нині існують ще багато не вирішених проблем, котрі вимагають теоретичного, методологічного і практичного їх вирішення.

Метою статті є формування перспективних напрямів оцінки показників ефективності економічного розвитку регіону на основі його інноваційного потенціалу, підґрунтям чого виступає дослідження передумов такого формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації слугують ключовим фактором, що забезпечує формування та розвиток економіки, а інноваційний потенціал надає гарантії такого розвитку. Для аналізу та оцінки інноваційного потенціалу необхідна комплексна система параметрів, у яких основне місце посідає ефективність управління економічним розвитком. Ця система є не статичною, а динамічною, тобто з розвитком економічних процесів потрібні нові показники оцінки, які дають змогу більш повно оцінити потенціал і нові процеси його формування та розвитку. Динамічність розвитку методів оцінки ефективності управління інноваційним потенціалом регіону інтенсифікує його використання. Перспективні напрями оцінки показників ефективності економічного розвитку регіону на основі його інноваційного потенціалу передбачають:

- розроблення методичних показників оцінки з урахуванням формування бази цільових показників;
- розроблення критеріїв змін, що відображають динаміку змін ефективності розвитку інноваційного потенціалу під впливом управлінських рішень;
- розроблення параметрів ефективності управління розвитком та інтенсифікації застосування інноваційного потенціалу в прогнозованих періодах;
- оцінку показників інноваційної діяльності для вирішення завдань підвищення ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу;
- формування системи моніторингу, обліку та контролю поточних показників ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу [6].

Дослідження питань оцінки показників ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу в умовах локалізації виступає досить новим процесом, що вимагає вивчення значного обсягу наукових праць, які відображають методологію

наукових праць, що вивчають методологічні зміни концептуальних положень і теоретико-методичних підходів.

Інструментальні дослідження, спрямовані на збагачення наукового знання щодо моделювання процесу формування та розвитку інноваційного потенціалу економічних мезосистем окреслено в працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як [1–8]. При цьому потрібне оновлення системних парадигм щодо структурного ієрархічного вибудовування оригінального і модельного вибудовування оригінальних і модельних об'єктів.

Але в роботах багатьох вчених не відображено перспективних методів оцінювання ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу регіону, а також не здійснено врахування специфіки економічних процесів регіонів. Таким чином, аналіз та оцінка трансформації наукових уявлень про ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу засвідчили необхідність досліджень та обґрунтування перспективних методів оцінки залежно від залежності від рівня та динаміки управлінських впливів.

Провівши оцінку різних підходів до розвитку методів оцінювання інноваційного потенціалу промислових підприємств, ми виявили, що всі використовувані методи оцінки відображають його застосування і вдосконалення.

При цьому перспективні інструменти оцінки ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу визначаються розвитком способів його використання та інтенсифікації.

Виходячи з вищесказаного, виокремимо перспективні напрями розвитку інструментарію оцінювання інноваційного потенціалу регіону на сучасному етапі (рис. 1).

Оцінку ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу слід здійснювати в розрізі цілісної системи потенціалів, що характеризують ресурсну, інноваційну, інституційну та результуючу складові. Розмежування інструментарію, наведеного на рис. 1, відповідає вимогам, що пред'являються системним аналізом до оцінки процесів формування та розвитку інноваційного потенціалу регіону, що полягають у комбінуванні моделей і методик оцінки, що, своєю чергою, сприяє їхньому розвитку.

Вибір інструменту оцінювання ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу ґрунтується на якісних і кількісних методах. Серед ключових якісних методів, які найчас-

Рис. 1. Перспективні напрями розвитку інструментарію оцінювання інноваційного потенціалу регіону

тіше використовуються для оцінки управління інноваційним потенціалом: модифікації методів експертних оцінок, «мозковий штурм», «дерево цілей»; матричні методи, імітаційно-динамічні, методи ситуаційного моделювання, інформаційні методи, метод сценаріїв [3].

До кількісних методів належать статистичні, аналітичні, логічні, динамічні, дискретні, методи теорії множин, лінгвістичні, графічні [2].

Виходячи з вищепредставлених методів оцінювання, зазначимо, що найпоширенішими поширеними і перспективними є статистичні експертні методи, що характеризуються незначними обсягами даних і простотою їх реалізації.

Сучасні цифрові технології істотно змінили підходи до оцінювання інноваційного потенціалу регіону, що надають додаткові можливості, що підвищують точність оцінки ефективності управління економічним розвитком. Найбільш затребуваними цифровими технологіями оцінки інноваційного потенціалу на сьогоднішній день є технології штучного інтелекту та інтернет речей [4]. Ці технології мають найбільшу перспективу їх використання в найближчому майбутньому.

Цифрова трансформація бізнес-процесів дає змогу враховувати всі можливі ресурси для формування та розвитку інноваційного потенціалу.

На основі цифрових технологій автором пропонується створення цифрових проектів управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу. У цій пропозиції інноваційний потенціал подано у вигляді проекту, реалізація якого потребує управління з певним ступенем ефективності. У цьому контексті оцінки ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу регіону автором пропонується створення інноваційних центрів компетенцій (рис. 2).

Концепція інноваційних центрів компетенцій полягає у формуванні цифрового бачення ринків майбутнього, представленого на основі Національної технологічної платформи, інструментів оцінки перспектив реалізації інноваційного потенціалу. Цифрові процеси дають змогу оцінити ринкову зрілість технологій управління та готовність до їх впровадження.

На основі різних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу регіону автором пропону-

Рис. 2. Функціонал інноваційного центру компетенцій

ються перспективні напрями розвитку методів оцінки ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу (табл. 1).

Досліджуючи зазначені моделі та методики оцінки, напрями розвитку методології оцінки, автор робить результуючі **висновки**: ключовими цілями оцінки ефективності управління

економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу є:

- подання обґрунтованих результатів рівня його розвитку для прийняття управлінських рішень щодо організації інноваційної діяльності;
- подання обґрунтованих даних для формування комплексної системи планування, стимулювання та координації інновацій, а також

Таблиця 1

Перспективні напрями розвитку методів оцінювання ефективності управління економічним розвитком регіону на основі його інноваційного потенціалу

Перспективні методики і методичні підходи до оцінки	Зміст і шляхи розвитку методології та інструментарію оцінювання
1	2
Методи оцінки ефективності управління формуванням і реалізацією проектів інноваційного потенціалу регіону	Являють собою найбільш ефективний метод, використовуваний для оцінки пріоритетних сфер діяльності регіону. Оцінка ефективності управління формуванням і реалізацією проектів інноваційного потенціалу – це оцінка довгострокових перспектив інноваційної діяльності регіону. Метою оцінювання проектів ефективності управління є формування стратегічних напрямів щодо створення, нарощування та використання інноваційного потенціалу. Методи оцінки слугують для формування довгострокових стратегій розвитку економіки, виходячи з потенційно можливих варіантів розвитку подій у майбутньому. Напрямами оцінки проектів є методи прогнозування та моніторинг їхньої оцінки
Методи оцінки ринкової зрілості технологій формування цифрових проектів розвитку інноваційного потенціалу	Оцінювання ринкової зрілості технологій полягає у формуванні цифрового бачення ринків майбутнього, інструментів оцінки перспектив реалізації інноваційного потенціалу. Цифрові процеси дають змогу оцінити ринкову зрілість технологій управління та готовність до їх впровадження

1	2
Методи оцінки інноваційного потенціалу за допомогою штучного інтелекту	Ці методи базуються на сучасних цифрових технологіях, які суттєво змінили підходи до оцінювання інноваційного потенціалу регіону, що відображають додаткові можливості, що підвищують точність оцінки ефективності управління розвитком. Найбільш затребуваними цифровими технологіями оцінки інноваційного потенціалу на сьогоднішній день є технології штучного інтелекту та інтернет речей. Ці технології мають найбільшу перспективу їх використання в найближчому майбутньому, дають змогу враховувати всі можливі ресурси для формування та розвитку інноваційного потенціалу
Методи оцінювання інтелектуального капіталу	Інноваційний потенціал багато в чому оцінюється вартістю інтелектуального капіталу: торгова марка, патенти та ліцензії, ноу-хау, стартапи тощо. Методи оцінки інтелектуального капіталу викликають необхідність перегляду традиційних методів оцінки
Методи оцінки реальних опціонів	Оцінка інноваційного потенціалу цим методом ґрунтується на припущенні того, що інвестиції в інноваційний проект зі створення інноваційного потенціалу розглядаються як фінансовий опціон, тобто права, а не обов'язок в процесі його формування придбати певні активи
Методи оцінки організаційного, людського та соціального капіталу в структурі інноваційного потенціалу	Ці методи оцінки представляють організаційний, людський і соціальний капітал у структурі інноваційного потенціалу регіону, але не оцінюють кількісно їхні параметри: обсяг і рівень впливу на формування та розвиток
Методи оцінювання акселерації стартапів	Ці методи не тільки передбачають обсяги потенційних перспектив реалізації проекту в грошовому вираженні, а й дають змогу визначити стійкість стартапу з позицій інвестування акселератором, а також провести оцінку ймовірності розвитку бізнесу в умовах ризиків
Методи оцінки інноваційної активності регіону	Оцінка інноваційної активності являє собою багатокритеріальний підхід як до окремих її показників, так і до процесів цього явища в цілому. Під час здійснення оцінювання інноваційної активності регіону потрібно уявити рівень розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання регіону, який визначається розвитком інноваційного потенціалу та його складових
Методи оцінки альтернативних джерел (резервів) формування інноваційного потенціалу	Під час оцінювання варіантів альтернативних джерел (резервів) розвитку інноваційного потенціалу регіону потрібно здійснювати економічну оцінку ефективності їх застосування в поточному і перспективному періодах. Напрямами оцінки ефективності управління альтернативними джерелами (резервами) розвитку інноваційного потенціалу регіону виступають оцінки використання основних потужностей суб'єктів господарювання, підвищення продуктивності праці, інноваційної активності, кадрового потенціалу. Залежно від видів резервів, що проявляються в інноваційній діяльності, вони класифікуються як явні, тобто такі, що надають реальні можливості для розвитку інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання, і приховані, які можна визначити під час здійснення оцінки ефективності інноваційного проекту, що проводиться на початку реалізації інноваційного проекту і після його завершення
Методи оцінки інвестицій і фінансових ресурсів зі створення інноваційного потенціалу регіону	З ефективності управління інноваційним потенціалом оцінка інвестицій і фінансових ресурсів з формування інноваційного потенціалу регіону представляється як упущена вигода, показником величини доданого економічного ефекту. Цей стан визначає проведення оцінки інвестицій і фінансових ресурсів для розвитку ефективності інновацій під час реалізації проектів
Методи оцінки показників економіки праці в управлінні інноваційним потенціалом підприємства	Ці методи оцінки полягають у створенні умов і передумов для ефективного управління розвитком інноваційного потенціалу регіону. Одним з основних положень оцінки є формування адекватного інструментарію оцінки об'єкта дослідження, а також рекомендацій щодо обґрунтування управлінських рішень розвитку інноваційного потенціалу
Методи оцінки використання та ефективності програмних продуктів для формування інноваційного потенціалу	Ці методи актуалізують завдання з розроблення і застосування адаптивних програмних продуктів, що являють собою додатковий інструментарій для оцінки інноваційного потенціалу у контексті розвитку цифрових технологій
Методи оцінювання ризиків формування та реалізації інноваційного потенціалу	Ці методи націлені на оцінку мінімізації та усунення ризиків під час реалізації інноваційних проектів. У практиці оцінки використовують значну кількість способів оцінки, хеджування і зниження ризиків. Нині представлено методи фінансової і нефінансової оцінки ризиків. Фінансова оцінка здійснюється з використанням фінансових показників, а нефінансова – на заходах, не пов'язаних із прямими витратами на зниження ризиків

прискорення виробництва нової продукції за рахунок можливостей інноваційного потенціалу.

Крім того, оцінювані показники дають змогу регіону сформувати і скоригувати стратегію інноваційної діяльності, визначити, як і де будуть задіяні інноваційні активи суб'єктів господарювання та інноваційної інфраструктури. Особливе значення мають процеси інтеграції системи оцінювання інноваційного потенціалу в інноваційну стратегію регіону, яка дає змогу оцінити ступінь її реалізованості, а також рівень використання інноваційного потенціалу за різними напрямками діяльності регіону. Нині перспективи розвитку економічної системи формуються на основі оцінки ефективності управління формуванням і використанням її інноваційного потенціалу.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Жаліло Я. А., Покришка Д. С., Белінська Я. В. Післякризовий розвиток економіки України. Київ : НІСД, 2011. 66 с.
3. Богуславська С. І. Ключові елементи стратегічного управління розвитком регіональних соціально-економічних систем. *Глобальні та національні проблеми економіки*. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/11-2016/118.pdf>
4. Kotler P. What Consumerism Means for Marketers [Text]. *Harvard Business Review*. 1972. Vol. 50. P. 48–57.
5. Стоянець Н. В. Методологічні аспекти соціально-економічного розвитку регіону. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Серія Економіка. Випуск 2(4). Частина 2. С. 208–213.
6. Мікловда В. П., Брітченко І. Г., Кубіній Н. Ю., Колодинський С. Б., Ціцак Л. М. Стратегічне управління конкурентоспроможністю: епістологічні підходи та практична проблематика : Монографія. Полтава : ПУЕТ, 2013. 307 с.

7. Бухаріна Л. М. Теоретичні підходи до формування цілей і стратегії соціально-економічного розвитку регіону. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Випуск 1, Том 2. С. 298–302.
8. Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи : монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Г. М. Шумська та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. 400 с.

References:

1. Busel, V.T. (2005). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainiskoi movy [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv : Perun.
2. Zhalilo, Ya.A., Pokryshka, D.S. and Belinska, Ya.V. (2011). Pislia kryzovyi rozvytok ekonomiky Ukrainy [Post-crisis development of the economy of Ukraine]. Kyiv : NISD.
3. Bohuslavskaya, S.I. Kliuchovi elementy stratehichnoho upravlinnia rozvytkom rehionalnykh sotsialno-ekonomichnykh system. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky [Key elements of strategic management of the development of regional socio-economic systems. Global and national problems of the economy]. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/118.pdf>.
4. Kotler, P. (1972). What Consumerism Means for Marketers. *Harvard Business Review*. (50), 48–57.
5. Stoianets, N.V. (2015). Metodologichni aspekty sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Methodological aspects of socio-economic development of the region]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu*. (2), 208–213.
6. Miklovda, V.P., Britchenko, I.H., Kubiniy, N.Yu., Kolodynskyi, C.B. and Tsitsak L.M. (2013). Stratehichne upravlinnia konkurentospromozhnosti: epistemologichni pidkhody ta praktychna problematyka [Strategic management of competitiveness: epistemological approaches and practical problems]. Poltava : PUET.
7. Bukharina, L.M. (2013). Teoretychni pidkhody do formuvannya tsilei i stratehii sotsialnoekonomichnoho rozvytku rehionu [Theoretical approaches to the formation of goals and strategies for socio-economic development of the region]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*. (1), 298–302.
8. Havkalova, N.L., Avedian, L.Y. and Shumska, H.M. (2013). Upravlinnia rehionalnym rozvytkom: problemy ta perspektyvy [Regional development management: problems and perspectives]. Kharkiv : KhNEU.

Summary. The article identifies prerequisites for formation of promising directions of assessment of indicators of efficiency of economic development of a region on the basis of its innovation potential. It proves that perspective instruments of assessment of efficiency of management of economic development of a region on the basis of its innovative potential are determined by development of methods of its use and intensification. Promising directions for the development of tools for assessing the innovation potential of the region on the basis of organisational and cost instruments have been developed. Based on digital technologies, the author proposes to create digital projects for managing the economic development of a region based on its innovation potential. In this proposal, the innovation potential is presented in the form of a project, the implementation of which requires management with a certain degree of efficiency. In this context, to assess the effectiveness of managing the development of the region's innovation potential, the author proposes to create innovation competence centres. Based on different approaches to assessing the innovation potential of a region, the author proposes promising directions for the development of methods for assessing the effectiveness of managing the economic development of a region based on its innovation potential. These include: methods for assessing the effectiveness of management of the formation and implementation of projects of the region's innovation potential, methods for assessing the market maturity of technologies for the formation of digital projects for the development of innovation potential; methods for assessing innovation potential using artificial intelligence. Also, methods for assessing intellectual capital; methods for assessing real options; methods for assessing organisational, human and social capital in the structure of innovation potential. They include methods for assessing the acceleration of start-ups, methods for assessing the innovation activity of the region, methods for assessing alternative sources (reserves) of innovation potential, methods for assessing labour economics indicators in the management of the innovation potential of an enterprise. Also included are methods for assessing the use and effectiveness of software products for the formation of innovation potential and methods for assessing the risks of formation and implementation of innovation potential.

Key words: innovation potential, economic development, promising areas, digital technologies, assessment.